
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ В МАСАЧУСЕТСЬКОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ (THE MASSACHUSETTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY)

УДК 378.147(744)

Смуглякова М. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Стаття представляє специфічні аспекти викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу в Масачусетському технологічному інституті та визначає деякі ефективні шляхи рішення проблем у цієї галузі у технічних ВНЗ України.

Ключові слова: *соціально-гуманітарні дисципліни, іноземна мова, Масачусетський технологічний інститут, технічні ВНЗ.*

Успішність і затребуваність молодого спеціаліста будь-якого профілю на ринку праці зараз залежить не тільки від його професійної компетенції, але і його достатньої підготовленості та активності у соціальному середовищі, у мережі людських стосунків та вчинків, які мають бути наповнені моральним змістом і підкорені певним ідеалам та нормам, що, значно посилює значення та надає додаткову увагу до викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу в будь-якому ВНЗ нашої країни.

Значні зміни, які відбуваються в сфері вищої освіти України, помітна тенденція на невиправдане зниження обсяг годиндисциплін соціально-гуманітарного циклу при складанні навчальних програм для технічних спеціальностей більшості ВНЗ України та сьогоденна необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності їх викладання викликає все більший інтерес серед науковців нашої країни до вивчення загального статусу соціально-гуманітарних дисциплін в технічних ВНЗ європейських країн, США та Канади.

Згідно Указу Президента України "Про розвиток соціологічної науки в Україні" [3], а також Законів України "Про освіту", "Про вищу освіту"[2] та

інших офіційних нормативно-правових документів держави, предмети соціально-гуманітарного циклу із допоміжних дисциплін, які були спрямовані тільки на розвиток загальної культури спеціаліста, в останній час перетворились у важливий засіб професійної реалізації сучасної особистості.

Особливостям викладання соціально-гуманітарних дисциплін присвячено значну кількість публікацій (зокрема Галактіонової І.В., Коваленко О.С., Петрової С.В., Mary C. Murphy, T. Reidy та інших науковців), проте більшість з них фокусують свою увагу на специфічних аспектах та проблемах викладання деяких окремих дисциплін, що, по-перше, не дозволяє окреслити їх загальний статус у технічних ВНЗ як України та за її межами, по-друге, не звертають достатньої уваги на попит та особливості викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу у технічних ВНЗ розвинутих країн світу, що залишає місце для подальшого вивчення цього питання. Все це зумовлює актуальність нашої статті.

Таким чином, ми ставили за мету дослідити досвід викладання нетехнічних дисциплін у провідних ВНЗ Європи, США та Канади і окреслити перспективи подальшого його використання з метою вдосконалення сучасної системи викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вітчизняних технічних ВНЗ згідно з сьогоденними вимогами суспільства. Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати стан вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу у технічних ВНЗ за кордоном на прикладі одного з ведучих технічних ВНЗ США;
- на основі отриманих даних окреслити можливі шляхи підвищення ефективності викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу в технічних ВНЗ нашої країни.

Аналіз сучасних тенденцій та особливостей викладання іноземної мови як однієї з дисциплін соціально-гуманітарного циклу у технічних ВНЗ України та стан її вивчення за кордоном вже розглядалися у нашому попередньому дослідженні і викликали достатньо багато питань для подальшого глибокого вивчення цієї проблеми [1].

Дослідження показали, що вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу в технічних ВНЗ розвинутих країн світу є обов'язковим и передбачає глибоке вивчення соціального всесвіту, духовних глибин і можливостей людини, її культурного надбання, глобальних тенденцій соціальних, культурних та політичних змін, державного устрою і всієї системи політичних інститутів країни, прав, а також свобод і обов'язків громадянина країни.

Таким чином, ми пропонуємо розглянути досвід Масачусетського технологічного інституту, котрий на сьогоднішній день вважається кращим технічним ВНЗ світу і може бути одним із прикладів багаторічної (з 1988 року) успішної практики викладання соціально-гуманітарних дисциплін студентам технічних спеціальностей [5].

На сьогоднішній день штат факультету соціально-гуманітарних наук складає 173 викладачі і співробітники, серед яких є лауреати Нобелівської і Пуліцерівської премій та інших престижних нагород [6].

Студенти даного ВНЗ мають можливість вивчати соціально-гуманітарні дисципліни трьома шляхами: як основну спеціальність; як блок предметів, обов'язкових для одержання ступені бакалавра природничих наук, а також в якості другої, додаткової спеціальності, котру студенти технічних спеціальностей можуть отримувати паралельно.

Навчальна програма даного ВНЗ передбачає обов'язкове вивчення соціально-гуманітарних дисциплін в рамках отримання ступені бакалавра природничих наук [7].

Слід відмітити, що студенти 1-2 курсів вивчають за вибором по одному предмету в кожній із категорій "Гуманітарні науки", "Мистецтво" та "Соціологія" (усього 3 предмети) в рамках циклу Distribution Component, а також 2 предмети в категорії Communication Requirement. Вивчення соціально-гуманітарних дисциплін на двох перших курсах передбачає виконання від 3 до 5 письмових завдань до 20 сторінок кожне (за винятком предметів категорії "Мистецтво", які несуть більш прикладний характер), написання 1 есе за вибраною темою, підготовку презентації та участь в усних обговореннях в ході практичних занять. Курс кожного предмета даного циклу складається з 12

розділів, котрі вивчають два рази на тиждень і складають три години на тиждень.

Також, на третьому курсі обов'язковим є вивчення 3-4 соціально-гуманітарних дисциплін з циклу Concentration Component. Навчальна програма даного ВНЗ також передбачає факультативне вивчення ще 1-2 предметів в рамках циклу Communication Intensive.

Слід додати, що курс вивчення кожної із дисциплін закінчується обов'язковим тригодинним іспитом або заліком (в залежності від категорії предмету). Кількість студентів коливається від 18, але не перевищує 25 осіб в групі.

Поряд з традиційними предметами соціально-гуманітарного циклу студентам пропонуються для вивчення ряд міждисциплінарних курсів, які передбачають вивчення декількох взаємозв'язаних між собою предметів, об'єднаних однією темою, де заняття проводяться викладачами різних факультетів всього інституту.

Більш того, цього навчального року (2012-2013) Масачусетський технологічний інститут у співробітництві з Гарвардським університетом почали експериментальний проект щодо викладання деяких курсів (у тому числі й дисципліни соціально-гуманітарного циклу) у режимі он-лайн з використанням інтерактивної віртуальної лабораторії, електронних підручників, он-лайн дискусій та відео-лекцій на отримання сертифікату майстерності, але поки що без додання вченого ступеня [4].

Загальний інтерес викликає метод комплектації груп в даному ВНЗ. За допомогою лотереї комп'ютер автоматично складає список студентів незалежно від їхньої основної спеціальності і курсу навчання. Студент має право подавати заявку на вивчення вибраних ним 6 предметів для участі в лотереї.

Згідно статистики 85% студентів зараховуються в групу вивчення вибраного ними предмета з першої спроби. В супротивному випадку студенту гарантується право вивчення вибраного ним предмета протягом наступного

навчального семестру, або він має можливість вивчення іншого предмета із списку запропонованих дисциплін, де є вільні місця в групі.

Таким чином, згідно статистичних даних протягом 3-4 річного курсу навчання в Масачусетському технологічному інституті отримання ступені бакалавра природничих наук включає в себе обов'язкове вивчення 10 соціально-гуманітарних дисциплін (при цьому, для порівняння, предмети наукового циклу складають приблизно таку саму кількість), виконання від 10 до 16 письмових завдань, написання есе, участь у практичних заняттях і презентаціях, що передбачає також обов'язкову здачу 3 іспитів і 2 заліків.

Підсумовуючи, варто зазначити, що багаторічний досвід викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу в технічних ВНЗ Європи, США та Канади може служити вагомою базою для розробки пропозицій щодо розвитку і подальшого вдосконалення системи їх викладання у вітчизняних технічних ВНЗ, що цілком відповідає сучасним вимогам суспільства до професійної та загальнокультурної компетенції майбутніх випускників технічних ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Бобіна О.В., Смуглякова М.К. Проблеми і перспективи викладання іноземних мов в технічних ВНЗ України та за кордоном / Бобіна О.В., Смуглякова М.К. – Гуманітарний вісник НУК – Випуск 4. – Миколаїв: Іліон, 2011. – с. 31 - 33

2. Закон України "Про вищу освіту" №2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>

3. Указ Президента України "Про розвиток соціологічної науки в Україні" Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275/2001>

4. Coughlan S. Top US universities put their reputations online [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/news/business-18191589>

5. Fiske E. B. M.I.T. looks beyond engineering [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nytimes.com>

6. MIT Course Catalog Bulletin 2011-2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://web.mit.edu/hassreq>

7. *MIT School of Humanities, Arts and Social Sciences* [Электронный ресурс].
- Режим доступа: <http://shass.mit.edu/inside/numbers>

Smuglyakova M. K. Some Specific Aspects in Teaching Social and Humanitarian Sciences at the Massachusetts Institute of Technology

The paper presents some specific aspects in teaching social and humanitarian sciences at the Massachusetts Institute of Technology and determines some effective ways to overcome the obstacles in this field at technical universities in Ukraine.

Key words: *social and humanitarian sciences, foreign language, the Massachusetts Institute of Technology, technical universities.*